

“Ik voel mij minder alleen en mijn kinderen kunnen nu meedoen”

EVALUATIE VAN “OPGROEIEN IN ARMOEDE”
EEN PROGRAMMA VAN KANSFONDS

Marian van der Klein
Mariam Badou
Femke Stoutjesdijk
Lisa Wilderink

*“Ik voel mij minder alleen en mijn
kinderen kunnen nu meedoen”*

EVALUATIE VAN “OPGROEIEN IN ARMOEDE” EEN PROGRAMMA VAN
KANSFONDS

Opgedragen aan Trudi Nederland 1953-2017

Verwey-Jonker Instituut, juli 2019

Auteurs:

Marian van der Klein

Mariam Badou

Femke Stoutjesdijk

Lisa Wilderink

Samenvatting

Programma Opgroeien in armoede bevordert de veerkracht en het zelfvertrouwen van ouders en kinderen.

Vijf jaar lang ondersteunde Kansfonds in het programma Opgroeien in Armoede 54 projecten die zich richten op gezinnen in armoede (2014- 2019). Het programma wilde een bijdrage leveren aan “het verminderen van armoede door de draaglast van de gezinnen te verkleinen en [hun] draagkracht te vergroten”. De ouders en de kinderen die meededen aan de projecten kregen hulp en ondersteuning van vrijwilligers, maatjes en professionals. Het Verwey-Jonker Instituut evalueerde het programma. De onderzoekers legden projectleiders en deelnemers vragenlijsten voor en spraken in focusgroepen met de projectleiders over de kansen en knelpunten in het werken met opvoeders en kinderen die op of onder het minimum leven.

Rapportcijfer 9

Vijf jaar na de start van Opgroeien in armoede kunnen de projectleiders en Kansfonds tevreden zijn over de opbrengst van het programma. De ouders en de kinderen die aan de projecten deelnamen spreken in ontroerende bewoordingen over hun ervaringen:

“Ik voel mij minder alleen en mijn kinderen kunnen nu meedoen”, vertelde een van de moeders.

Met ongeveer twee derde van de projecten is een grotere doelgroep dan verwacht bereikt. Slechts 8 van de 54 projecten vielen voortijdig af. Vooral op basis van de positieve ervaringen van de ouders en de kinderen spreken de onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut van een geslaagd programma. De projecten krijgen het rapportcijfer 9 van de deelnemers voor wie de activiteiten bedoeld waren.

Veerkracht, opvoedondersteuning en sociaal leven: positieve aandacht

Veel projecten in het programma richten zich op het versterken van beschermende factoren in het persoonlijk leven van gezinnen die in armoede leven:

- Ze bevorderen de veerkracht en het zelfvertrouwen van ouders en kinderen.
- Ze willen opvoedondersteuning bieden.
- Ze werken aan de sociale contacten en de maatschappelijke participatie van ouders en kinderen.

Volgens de projectleiders is het heel belangrijk dat alle uitvoerders – maatjes, professionals en vrijwilligers – van het project een positieve benadering hanteren:

“Niet oordelen, complimenten maken, deelnemers zelf verantwoordelijk maken, het voordoen via training, luisteren, en vieren wat er te vieren valt.”

Voor de opvoeders en de kinderen zijn positieve aandacht, en bevordering van het eigen initiatief cruciaal. De deelnemers moeten serieus worden genomen, ook de kinderen:

“Het gaat er om de kinderen te laten ervaren wat ze zelf samen kunnen bereiken”, zei één van de projectleiders.

Ouders leren van elkaar

Voor de ouders en andere opvoeders die meedoen, zijn de mensen van de projecten cruciaal. De ondersteuning die zij krijgen van professionals en vrijwilligers ervaren zij als leerzaam. Maar ook dat ze kunnen leren van elkaar en ervaringen kunnen delen is enorm waardevol. Het is fijn om de problematiek met elkaar te kunnen delen:

“Ideeën uitwisselen, spuien, tips van anderen ‘hoe pak jij dat aan’. Ik voelde mij daardoor minder alleen in de slapeloze nachten die er ook bij horen”, zegt een van de deelnemers.

De ouders en opvoeders krijgen daardoor zelfvertrouwen en ze weten beter welke oplossingen er zijn voor de dagelijkse problemen waar zij mee kampen. De projectleiders en de deelnemers laten zien dat sommige dingen nog steeds moeilijk blijven:

“Flexibiliteit is zoiets. Bij onverwachte problemen is dat nog steeds moeilijk voor de ouders, ook na deelname aan het project”, vertelt een projectleider.

Flexibiliteit blijkt moeilijk te versterken bij de minima. De gezinnen hebben vooral behoefte aan stabiliteit en rust. Dan kan de stress een beetje wegebben en ontstaat er ruimte om weer beter na te denken over de problemen en de mogelijke oplossingen. Als ouders minder stress ervaren gaat het ook beter met de kinderen.

Ontmoeting en direct persoonlijk contact

Voor ouders werken ontmoetingsactiviteiten, interactieve workshops, en lotgenotencontact. Voor de ontwikkeling van probleemoplossende vaardigheden is het beheersen van de Nederlandse taal essentieel. Daarnaast is een veilige sfeer belangrijk en een positieve, coachende aanpak waarin ouders worden gestimuleerd zelf een probleem op te lossen (maar hen tevens een vangnet wordt geboden als het niet lukt). Direct persoonlijk contact en het dicht bij de opvoeders staan, is belangrijk:

“Ouders zijn veel aan het overleven, en als je te ver van hen af staat, kun je minder probleemoplossend bezig zijn.”

Wat betreft de open en eerlijke begeleiding die nodig is, vertellen de projectleiders dat niet alle vrijwilligers daartoe in staat zijn: *“Kwetsbare, incapabele vrijwilligers werken juist averechts”*.

Kinderen worden blijer en leren praktische vaardigheden

Voor kinderen is meedoen aan de projecten van Kansfonds vooral van belang omdat ze er zelfvertrouwen van krijgen en omdat ze mee kunnen doen aan activiteiten waar thuis geen geld voor is. Ouders die op of onder het minimum leven hebben vaak geen geld voor sport – of hobbyclubs. De projecten maken dit soort vrijetijdsbesteding bereikbaar voor de gezinnen en dat wordt enorm gewaardeerd door de kinderen.

“Ik weet beter wat er te doen is in de stad. Ik heb ontdekt wat er leuk is om te doen en wat ik zelf leuk vind om te doen”, zegt een van de jonge deelnemers.

Bijna alle kinderen die deelnamen aan de projecten zijn blijer met zichzelf geworden, en ze leren veel praktische vaardigheden: ze krijgen bijvoorbeeld hulp bij lezen, rekenen, taal of koken. Maar ook de weg naar de bieb wordt genoemd, en het makkelijker samen spelen met andere kinderen.

“Ik voel me vrolijk omdat ik meer durf en omdat ik veel vrienden gemaakt heb. Ik durf met jongens te praten die ik helemaal niet ken.”

Over de activiteiten die zich alleen richten op kinderen hebben sommige projectleiders twijfels:

“Dan blijft de situatie thuis hetzelfde... en schiet de veerkracht van het kind er op er op den duur weinig mee op.”

Laagdrempelig, in de buurt, geen inschrijfgeld

Projectleiders noemen de volgende aandachtspunten bij het organiseren van activiteiten voor kinderen in armoede: regelmaat in de activiteiten, geen inschrijfgeld, een veilige en prettige sfeer op een laagdrempelige locatie in de buurt. “De kinderen moeten niet het gevoel krijgen dat de activiteit speciaal voor ‘arme’ kinderen is georganiseerd.

Er is vaak schaamte die ze overnemen van hun ouders. Ze moeten zich niet apart gezet voelen, ze willen geen uitzondering zijn.”

Sommige projectleiders pleiten voor een structurele nabespreking met de kinderen om samen te reflecteren over de leerervaring. Anderen zijn daar erg tegen en willen het zo gewoon mogelijk houden. Rolmodellen kunnen de kinderen helpen in het dagelijks leven, maar het allerbelangrijkst is om hen de mogelijkheid te geven mee te praten over dingen in hun eigen omgeving.

Tips

Tip 1: Werven via de persoonlijke weg

De meeste projectleiders in het programma besteden veel aandacht aan de werving van ouders en kinderen. Ze vertellen dat je het best zoveel mogelijk persoonlijke kanalen kunt inzetten om de doelgroep te bereiken:

“Ze moeten je kennen. Dus maak je activiteiten bekend via scholen, via sociale media, via andere ouders, en natuurlijk via eerdere deelnemers. Mond op mond reclame werkt vaak het beste!”

Natuurlijk kan je ook andere professionals vragen om de ouders op jouw project te attenderen: zorg voor huisartsen, conciërges, buurtteams en schooldirecteuren in je netwerk. Als die enthousiast zijn en het project bekend maken, geeft dat de mensen waar het om gaat een zetje om ernaar toe te gaan. De persoonlijke band blijft ook na de werving belangrijk: vertrouwen is de beste basis om vorderingen te maken.

Tip 2 Bottom up werken met ervaringsdeskundigheid

Omdat lotgenotencontact, samenzijn en herkenning zo belangrijk blijken om te kunnen leren en zelfvertrouwen op te bouwen, verdient het aanbeveling om op zoek te gaan naar ervaringsdeskundigen die een rol kunnen spelen in het project. Zij kunnen helpen om bottom up te werken. Als de ervaringsdeskundigen een vaste waarde zijn in het project kunnen professionals en vrijwilligers ook makkelijker contact maken met de doelgroep. Er is dan sneller vertrouwen in elkaar waardoor open en eerlijk contact mogelijk is. Bovendien weten zij uit eigen ervaring welke thema's spelen in het leven als er weinig geld is. Huis-, tuin- en keukenthema's zoals verjaardagsfeestjes of geld voor eten. Maar zij kennen ook de mindset waar armoede de mensen in kan brengen. Vaak zorgt financiële stress er bijvoorbeeld voor dat mensen minder energie en geduld kunnen opbrengen voor de opvoeding.

COLOFON

Opdrachtgever
Auteur

Met medewerking van
Omslag
Uitgave

Kansfonds
Dr. M. van der Klein
M. Badou, MSc.
F. Stoutjesdijk MSc
L. Wilderink, MSc.
Ontwerppartners, Breda
Verwey-Jonker Instituut
Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T (030) 230 07 99
E secr@verwey-jonker.nl
I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-90-5830-967-9

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2019.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Kansfonds ondersteunde in het programma “Opgroeien in Armoede” (2014-2019) 54 projecten in Nederland die zich richten op gezinnen in armoede. Het Verwey-Jonker Instituut evalueerde het programma en presenteert in dit rapport de resultaten van het onderzoek. Veel ouders, opvoeders en kinderen zijn blij dat ze mee konden doen aan een project. *Ik voel mij minder alleen en mijn kinderen kunnen nu meedoen*, vertelde een moeder aan de onderzoekers. De gezinnen wonnen aan veerkracht en lijken de zorgen die gepaard gaan aan een leven op het minimum beter aan te kunnen.